

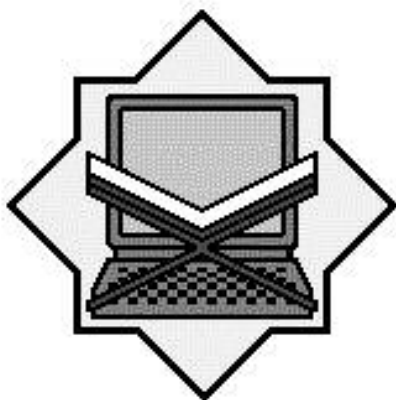
نقش کامپیوتر در فهم قرآن

نویسنده: هربرت برگ / دائرة المعارف قرآن هلند

مترجم: حسن شکرالهی

• اشاره

دائرة المعارف قرآن هلند، سال گذشته در شهر «لیدن» منتشر شد و به خاطر نویسندگان مشهوری که با آن همکاری کرده بودند، به سرعت در محافل علمی قرآن شهرت و اعتبار یافت. یکی از مقالات جالب توجه این دائرة المعارف، مقاله *Computer and the Quran* است که به بررسی تأثیر نسخه‌های الکترونیکی قرآن بر چگونگی استفاده و فهم این کتاب آسمانی پرداخته است. نویسنده پس از معرفی اجمالی اطلاعات عرضه شده بر روی لوح‌های فشرده و سایت‌های اینترنتی، به بررسی فواید و کارکردهای آنها می‌پردازد. خلاصه این مقاله تقدیم می‌شود.

منتشر می‌کنند، بلکه به همان اندازه، نظرات گروه‌ها و افراد منحرف و فرقه‌های باطل همچون «احمدیه» و «بهائیه» را نیز ترویج می‌دهند. در اینترنت، دانشمندان یا مسؤولانی وجود ندارند که بر پایگاه‌ها نظارت نموده، آنها را سانسور نمایند و یا جلوی انتشار آنها را بگیرند، در حالی که اگر نویسندگان منحرف در صدد چاپ این مطالب باشند، با ده‌ها مانع قانونی و مخالفت عمومی مواجه می‌شوند. بنابراین، با کمک اینترنت و فرارسانه گرچه امکان ارائه مفاهیم قرآنی در سطحی گسترده‌تر فراهم آمده است، اما به همان میزان نیز زمینه انحراف به وجود می‌آید.

تعداد خاصی از دانشمندان برجسته مسلمان صورت می‌گرفته است، در حالی که با گسترش دامنه استفاده از اینترنت و سهولت ارائه اطلاعات در آن، زمینه انتشار دیدگاه‌های تفسیری متفاوت و احياناً انحرافی فراهم می‌آید. در حال حاضر، یک جستجوی اینترنتی در زمینه موضوعات قرآنی، قریب ۱۰/۰۰۰ مورد به دست می‌دهد که از ساده‌ترین مطالب همچون «روش اسلام آوردن» تا کفرآمیزترین مباحث مانند «تناقضات قرآن» را شامل می‌شود. پایگاه‌های اینترنتی، تفاسیر و برداشت‌های قرآنی را نه تنها از دیدگاه دانشمندان معتبر و مذاهب شناخته شده و اسلامی

لوح‌های فشرده، آموزش مفاهیم قرآن و تلفظ آن را آسانتر کرده و امکان جستجوی لفظی در قرآن را فراهم آورده است و کتب مرجعی را که مورد نیاز سخنرانان و خطبаст، به راحتی در اختیار آنان قرار می‌دهد. پایگاه‌های اینترنتی رایجترین ترجمه‌های قرآن را در دسترس علاقه‌مندان قرار می‌دهند و انبوهی از مقالات و کتب قرآنی را در اختیار کاربران می‌گذارند. اما آنچه از اهمیت بیشتری برخوردار است، تأثیری است که این رسانه در چگونگی استفاده و فهم قرآن می‌تواند داشته باشد. این تأثیر از سه جهت قابل بررسی است:

۱- ارائه تفسیرهای نوین قرآن

تفسیر قرآن، یکی از علمی است که به خاطر اهمیت ویژه آن همیشه توسط

۲- حفاظت از نسخه‌های خطی قدیمی

نسخه‌های خطی قدیمی و منحصر به فرد زیادی از قرآن در موزه‌ها و کتابخانه‌های دینی وجود دارد که یا از دسترس پژوهشگران دور مانده و یا به خاطر استفاده زیاد، در معرض فرسودگی هستند. اما با پیشرفت‌های جدید به راحتی می‌توان این نسخه‌های ارزشمند را به صورت الکترونیکی نگهداری کرد و ضمن محافظت از حقوق انحصاری یا حق مالکیت معنوی این آثار، آنها را از بلایای طبیعی و فرسودگی نجات داد و به راحتی در اختیار علاقه‌مندان قرار داد. علاوه بر این، نگهداری و توزیع نسخه‌های دیجیتالی این امکان را به هرکس می‌دهد که به نسخه اصلی دسترسی پیدا کرده، روی آن مطالعه کند و به جای اعتماد کردن به گزارش یک محقق در بررسی اصالت اثر، بر تجربه‌های شخصی خود تکیه کند.

۳- ساماندهی تحقیقات جدید قرآنی

کامپیوترها نشان داده‌اند که ابزارهای فوق‌العاده مفید و پیشرفته‌ای برای تجدید و ترکیب متون و ارائه پژوهش‌های نوین هستند. با استفاده از کامپیوتر می‌توان ویژگی‌های سبک‌شناسی، دستور زبانی و واژگانی را کشف و با هم مقایسه کرد. یکی از معروفترین پژوهش‌های قرآنی که با استفاده از کامپیوتر شکل گرفته است، نقدشناسی رشاد خلیفه در باره تعداد

پایگاه‌های اینترنتی، تفاسیر و برداشت‌های قرآنی را نه تنها از دیدگاه دانشمندان معتبر و مذاهب شناخته شده و اسلامی منتشر می‌کنند، بلکه به همان اندازه، نظرات گروه‌ها و افراد منحرف و فرقه‌های باطل همچون «احمدیه» و «بهائیه» را نیز ترویج می‌دهند. بنابراین، با کمک اینترنت و فرارسانه گرچه امکان ارائه مفاهیم قرآنی در سطحی گسترده‌تر فراهم آمده است، اما به همان میزان نیز زمینه انحراف به وجود می‌آید

کلمات و حروف قرآن است. او ثابت کرد که فراوانی بسیاری از کلمات قرآن، مضربی از عدد ۱۹ است. افراد دیگری نیز سعی کرده‌اند تا تجزیه و ترکیب متن قرآن را با کمک کامپیوتر انجام دهند. در چنین پژوهش‌هایی علاوه بر متن قرآن، به فهرست کاملی از مشتقات کلمات و ریشه آنها نیاز است و این همان چیزی است که بسیاری از نرم‌افزارهای قرآنی به راحتی در اختیار کاربران قرار می‌دهند. این برنامه‌ها، عباراتی را که مشتمل بر واژه‌های مورد نظر باشند، به سرعت جستجو کرده و ارائه می‌دهند. با استفاده از نمودارهای

توزیعی می‌توان فراوانی تکرار یک واژه و میزان هماهنگی و ارتباط کلمات را با یکدیگر کشف کرد و بدین‌سان بسیاری از حوزه‌های پژوهش نشده را مورد کاوش قرار داد.

آنچه گفته شد فقط بخش اندکی از خدمات کامپیوتر است که می‌تواند به پژوهش‌های قرآنی ارائه دهد، اما با وجود سرعت نوآوری‌های فنی، خواننده باید به خاطر داشته باشد که این مقاله تنها می‌تواند پیشرفت‌هایی را مورد توجه قرار دهد که در زمان تألیف آن در دسترس بوده است. ■